

LIBRIS

We know
books

Doru Buzducea (coord.)

RISC ȘI SOCIETATE

t...
TRITONIC

Cuprins

Doru Buzducea, Otniel Ioan Bunaciu, Darie Cristea, Emanuel Adrian Sârbu, Mihail Ciopașiu – <i>Evaluarea Proiectului Ruth implementat în cadrul comunităților de romi din cartierul Ferentari</i>	7
Oana Pirneci – <i>Violența exercitată asupra copilului în familia românească. Studiu exploratoriu</i>	45
Rebeca Popescu – <i>Rolul centrului maternal în prevenirea abandonului copilului. Studiu longitudinal</i>	91
Emanuel Adrian Sârbu – <i>Conduita deliberat-autoagresivă în România post-comunistă. Studiu sociologic</i>	153
Anca Mihai – <i>Despre dezastre, în cifre</i>	211
Daniela Gaba – <i>Către o abordare internațională a riscurilor sociale: la intersecția dintre asistența socială și dezvoltarea internațională</i>	241

Evaluarea Proiectului Ruth implementat în cadrul comunităților de romi din cartierul Ferentari¹

Doru Buzducea, Otniel Ioan Bunaciu, Darie Cristea,
Emanuel Adrian Sârbu, Mihail Ciopașiu

*„Un om este bogat sau sărac în funcție de ce este,
nu de ce are.” (Henry Ward Beecher)*

Introducere

Proiectul Ruth a fost înființat în cartierul Ferentari din București în anul 1992 ca răspuns la nevoile locale pe care o comunitate de credincioși² le-au descoperit în zona în care se află localizată. Biserica baptistă din cartier a fost prima biserică creștină înființată în Ferentari, fiind fondată în anul 1925 de un grup de credincioși bapțiști. Aceștia locuiau în cartier și au decis să își construiască o clădire proprie, pentru a nu mai fi nevoiți să se deplaseze până la

¹ O prezentare amplă a cercetării de față poate fi găsită în lucrarea: Buzducea, D., Bunaciu, O., Cristea, D., Sârbu, E. A., Ciopașiu, M., 2014, Definirea nevoilor, Înțelegerea impactului și dezvoltarea strategiei pentru o implicare eficientă a fundației Providența în comunitățile de romi din cartierul Ferentari, Editura Universitară, București

² Biserica Creștină Baptistă Providența

prima biserică baptistă din oraș, care era localizată în jurul Gării de Nord. Ulterior a fost înființată și parohia ortodoxă, în anul 1927, biserica acesteia fiind construită în anul 1933.

Cartierul Ferentari apare în hărțile din secolul XIX³, într-o primă perioadă ca o zonă în principal agricolă, dar și cu mici industrii, cum ar fi: prelucrarea vinului, conservarea fructelor. Dezvoltarea industrială a dus la creșterea cartierului, care începe să fie vizibil în hărțile de după anul 1900 – deși, la acea dată, nu se afla încă în limitele administrative ale orașului București. Creșterea numerică a forței de muncă a dus la sporirea populației din Ferentari, deoarece în orașul București zona era mai ieftină pentru locuit.

Din punct de vedere administrativ, cartierul Ferentari se află în sectorul 5 al orașului București. Conform recensământului din 2011, sectorul 5 avea 271.575 de locuitori și reprezenta aproximativ 15% din populația orașului București⁴. Același recensământ înregistra 23.973 romi în București, și un număr de 6.990 de romi în sectorul 5. Este cunoscut faptul că datele care rezultă din statisticile oficiale cu privire la numărul romilor sunt mult mai scăzute decât în realitate. Organizațiile nonprofit și asociațiile care lucrează printre romi consideră că numărul real ar putea fi de 3 până la 5 ori mai mare decât cel care apare în statisticile oficiale. Motivele acestei discrepanțe se leagă de reticența populației romă de a-și declara apartenența etnică, de teama posibilei discriminări sau a imaginii defavorabile pe care o atrage această identificare.

O etapă importantă în dezvoltarea cartierului a fost perioada comunistă, când mai multe fabrici au fost înființate în zonă prin eforturile de dezvoltare a industriei în perioada anilor '70. Pentru

³ Calea Ferentarilor apare pe harta topografică Satmari din 1864 având capătul spre Calea Craiovei (numită Calea Rahovei din anul 1877)

⁴ Potrivit recensământului din anul 2011, Bucureștiul avea 1.883.425 de locuitori <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>), accesat la data de 17 octombrie 2014

șantiere și pentru fabrici s-au construit mai multe blocuri cu locuințe pentru nefamiliști. Acestea au fost ocupate încet, încet de romi, fenomen care s-a accentuat după anul 1989, când a început colapsul industriei locale. Astfel, au apărut cunoscutele ghetouri din străzile Zăbrăuți și Livezilor (Botonogu, 2011).

Prima atestare a romilor în România este din anul 1385, când domnitorul local Dan I al Valahiei a inclus un număr de robi care erau romi într-o donație făcută mănăstirii Tismana⁵. Se pare că prima mențiune a acestora în orașul București este din anul 1572 când aflăm că Oprea și Stan „feciorii Orzii țiganului” au vândut un teren unui grec pe nume Cuciuc. Potrivit articolului citat, după dezrobirea țăganilor în anul 1856, aceștia au format comunități compacte la periferia localităților mari. Pe lângă aceștia mai existau și comunități rome nomade. Se pare că așa s-au așezat romii și în Ferentari, între bulevardul Pieptănari (o meserie practică de romi era fabricarea de piepteni) și strada numită astăzi Prelungirea Ferentarilor.

Relațiile dintre comunitatea de romi și ceilalți locuitori din cartier nu au fost întotdeauna cordiale. Pe lângă sărăcia care îi afectează pe mulți dintre locuitorii zonei, reputația proastă a cartierului pare să fie influențată și de promovarea unor stereotipuri care accentuează diferențele dintre diferitele comunități umane, încercând să aloce în mod discriminatoriu contribuția adusă de acestea la renumele cartierului.

⁵ Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, *Romaninet – A Multimedia Romani Course for Promoting Linguistic Diversity and Improving Social Dialogue: Report on Roma People* (2012), Instituto de Enseñanza Secundaria Ribeira do Louro (Spain), Asesoramiento, Tecnología e Investigación S.L. (Spain), Fundación Secretariado Gitano (Spain), „ETHNOTOLERANCE” (Bulgary), Secretariado Diocesano de Lisboa da Obra Pastoral dos Ciganos (Portugal), Grup Școlar Industrial Victor Jinga (Romania), SC CONCEPT CONSULTING SRL (România), University of Manchester (United Kingdom)

Una dintre întrebările recurente despre începutul Proiectului Ruth este legată de motivația pe care o comunitate de români din cartier ar putea să o aibe pentru o inițiativă de a ajuta copiii săraci care în majoritatea lor provin din familii de romi. În parte, răspunsul stă în faptul că nevoia de intervenție este evidentă pentru cei care sunt obișnuiți cu zona. Totodată au existat și factori externi care au ridicat întrebări legate de neimplicarea celor din zonă în fața nevoilor evidente care există. Astfel, cu ajutorul voluntarilor, în majoritatea lor tineri din biserică s-a înființat un Centru de Zi, în anul 1992, care a început cu 15 copii.

Fără îndoială că factorul principal care a dus la înființarea Proiectului Ruth a fost descoperirea unei nevoi reale. Această nevoie a devenit punctul de intersecție în care s-a întâlnit stimularea venită din exterior cu viziunea și valorile pe care le avea comunitatea de credincioși. Interesant este că, pentru cei care locuiau în cartier, gravitatea situației nu părea a fi foarte vizibilă – inițial deoarece erau probabil „obișnuiți” cu starea lucrurilor, deși studii ulterioare au demonstrat cât de mare era și este nevoia în realitate. După începerea activităților la Centrul de Zi, nevoia de educație (Ionescu, Sarău, Stanciu, 2004) a fost foarte curând evidențiată ca fiind cea mai importantă și urgentă pentru copiii din zonă. Majoritatea copiilor care veneau la Centrul de Zi nu știau să scrie și să citească, fapt care a surprins mai ales, prin amploarea fenomenului, deoarece statisticile din perioada comunistă afirmă că în România procentul de alfabetizare era aproape de 100%. În realitate, în zona în care este localizată biserica baptistă situația era diferită, fapt descoperit accidental de cei care au avut inițiativa proiectului și care a fost evidențiat de cercetări ulterioare.

În prezent, Fundația Providența derulează mai multe programe caritabile. Unele dintre acestea au fost înființate de la începutul activității, iar altele ulterior, pe măsură ce s-au observat diferite nevoi. Aceste programe sunt: *Școala Rut*, programul de alimentație,

programul de igienă, programele medicale (general, stomatologie și oftalmologie), programul de ajutorare cu haine și încălțăminte, programul de ajutorare cu rechizite pentru elevi, programul *Școala Gypsy Smith* (înființat în 1998), programul *Școală după școală* (înființat în 2009), programul *Centrul de Zi Obed* (reînființat în 2010), programul *Centrul de Informare și Consiliere Naomi* (înființat în 2011), programul educațional *A Doua Șansă* (înființat în 2014), programul *Academia Părinților* (înființat în 2014), programul *Centrul de Excelență* (început în anul 2014 în legătură cu Centrul de Cercetare a Credinței și Culturii din Universitatea din București).

Eforturile caritabile ale Fundației Providența au creat o nevoie crescândă de finanțare, motiv pentru care a fost nevoie să fie însoțite și de dezvoltarea unei capacități de strângere de fonduri, deoarece atât școala cât și celelalte programe ale Fundației sunt finanțate în mod privat până în prezent. Astăzi există un număr semnificativ de parteneri individuali, atât în România cât și în străinătate. Pe lângă aceștia există și parteneri instituționali în unele cazuri, alte ONG-uri, dar și diferite firme.

O contribuție extrem de importantă pentru activitățile Fundației este adusă de voluntari. O estimare aproximativă arată că în medie Fundația primește anual un număr de 100-120 de voluntari din străinătate, care oferă în medie câte 6-7 zile în care sprijină diverse activități. Aceasta înseamnă că acești voluntari oferă în jur de 6.000 de ore de voluntariat pe an, adică 750 de zile de lucru.

Cea mai mare parte a familiilor de romi din Ferentari trăiesc în sărăcie. De cele mai multe ori, locuințele acestora sunt neîncălzite, multe nu au curent sau apă potabilă. Veniturile stabile ale familiilor sunt foarte mici, deoarece puțini sunt părinții care reușesc să își găsească un loc de muncă. Conform anchetelor sociale realizate de Fundația Providența, doar 30% din părinții elevilor Școlii Ruth sunt angajați cu carte de muncă, iar veniturile medii raportate la

numărul de persoane sunt de 4,35 RON (1,2 \$)/zi de persoană, în timp ce, după criteriile Băncii Mondiale, indicele internațional al sărăciei este de 1,25 \$ pe zi⁶.

Conform aceluiași anchete sociale, doar 50% din locuințele acestor copii sunt conectate la sistemul centralizat de încălzire sau sunt racordate la gaze. Copiii care trăiesc în Ferentari și frecventează școala fac un efort deosebit pentru a-și putea continua studiile. Pentru că mare parte din adulți au un nivel de educație scăzut, copiii nu beneficiază de suportul acestora în continuarea educației. De asemenea, condițiile precare de acasă, în care spațiul este inadecvat, lipsește căldura ori curentul, nu reprezintă un mediu prielnic pentru copii de a-și face temele și a învăța. Totodată, datorită situației financiare a părinților, copiii nu beneficiază de îmbrăcăminte și încălțăminte adecvată, mai ales în sezonul rece. Rareori aceste familii își permit achiziționarea rechizitelor de care copiii au nevoie la școală. Toți acești factori contribuie decisiv la o înscriere școlară redusă și la o rată ridicată a abandonului școlar al copiilor romi din cartierul Ferentari.

Viziunea inițială a Fundației Providența a fost să ofere mai mult decât servicii educaționale. Astfel, încă de la început, toți copiii luau parte la masa caldă oferită gratuit la prânz, beneficiau de programul medical și de igienă, primeau toate rechizitele de care aveau nevoie gratuit și primeau haine și încălțăminte atunci când aveau nevoie.

Începând cu anul 2000, Fundația Providența are o abordare holistică a implicării în comunitatea de romi din cartierul Ferentari. Această implicare pe mai multe planuri a izvorât, pe de-o parte, din dorința de a răspunde cu dragoste nevoilor comunității, iar pe de altă parte, din deschiderea spre a primi din partea beneficiarilor sugestii pentru dezvoltarea proiectelor, astfel încât acestea să aibă

⁶ Poverty Overview în <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview>, accesat la data de 10 octombrie 2014

un impact cât mai mare în viața lor. Fundația Providența derulează programe educaționale, sociale și medicale.

Școala Ruth

Școala Ruth funcționează ca o școală particulară acreditată, care are în evidență în jur de 240 de elevi în clasele I-VIII. Acest program vine în sprijinul copiilor care nu au posibilitatea de a se înscrie la școli de stat din pricina vârstei sau situației financiare precare, ce nu le permite achiziționarea materialelor școlare. Școala Ruth nu este exclusiv o școală pentru copiii romi. Deși, aproximativ 85% dintre elevii școlii sunt romi, viziunea acestui proiect este să aducă laolaltă atât elevi romi, cât și români, astfel încât fiecare să învețe cum să trăiască în armonie, cum să se accepte și să se respecte unii pe ceilalți. În cei 22 de ani de existență, Școala Ruth a instruit peste 800 de elevi. Mulți dintre aceștia și-au continuat studiile la liceu. În ultimii cinci ani, 95% dintre elevii Școlii Ruth care au finalizat clasa a VIII-a s-au înscris la licee și școli profesionale din București.

Programul „Școală după școală” (afterschool)

Pentru a veni în ajutorul copiilor, în anul 2009 a demarat programul „Școală după școală” cu scopul de a susține elevii în efectuarea temelor. În cadrul acestui program, copiii își fac temele împreună cu învățătorii lor, beneficiază de cursuri de instruire pentru utilizarea calculatorului, citesc în sala de lectură, iau parte la clubul de engleză, la cel de croitorie, la cel de gătit, sau se joacă în locul special amenajat al școlii.

Centrul de Zi Obed

În cadrul acestui program, 20 de copii cu vârste cuprinse între patru și cinci ani beneficiază de programe de alfabetizare, programe de igienă și alimentație.

Școala Gypsy Smith

În anul 1998, Fundația Providența a început Școala Gypsy Smith, un program educațional destinat liderilor bisericilor din comunitățile de romi în vederea instruirii lor teologice, a dezvoltării calităților de lideri, cu scopul de a avea un impact mai mare în bisericile și comunitățile în care sunt implicați. Cursurile sunt prezentate de către profesori sau voluntari din România, Olanda, Anglia și Statele Unite ale Americii. Cursurile aborează teme teologice, de leadership, instruire pentru lucrul cu tineri, cu copiii etc.

Programul educațional „A Doua Șansă”

Acest program are ca scop sprijinirea copiilor/tinerilor/adulților pentru recuperarea învățământului primar și gimnazial, fiind adresat celor care nu au finalizat învățământul primar sau gimnazial și care au depășit cu cel puțin patru ani vârsta de școlarizare corespunzătoare clasei. La începerea acestui program, în octombrie 2014, au fost înscrise 23 de persoane pentru învățământul primar. Prin acest proiect, Fundația Providența își propune facilitarea accesului la educație pentru clasele I-VIII a persoanelor ce nu se mai pot înscrie în programele educaționale în vederea creșterii oportunităților de angajare.

Programul de alimentație

Sunt 22 de ani de când copiii primesc în fiecare zi câte o masă caldă, fructe și alte alimente. Fundația Providența dispune de o bucătărie echipată modern, cu toate aprobările necesare, în care servesc masa în fiecare zi cei 240 de elevi ai Școlii Rut.

Ajutorare cu haine și încălțăminte

O altă nevoie a copiilor implicați în proiect este cea de îmbrăcăminte și de încălțăminte. Mai multe organizații din diverse țări

trimit donații în haine care sunt distribuite copiilor în funcție de nevoile lor. În anul 2013, Fundația Providența, în parteneriat cu o organizație din SUA, a distribuit 2000 de perechi noi de bocanci de iarnă elevilor Școlii Ruth și copiilor săraci din județele Olt, Dolj, Mehedinți, Ilfov și Giurgiu.

Rechizite pentru elevi

Familiiile sărace de romi sunt de cele mai multe ori în imposibilitatea procurării acestor materiale școlare. De aceea, Fundația Providența vine în sprijinul acestei nevoi prin procurarea rechizitelor de care copiii au nevoie.

Centrul de Informare și Consiliere Naomi

Fundația Providența a început în 2011 un proiect destinat femeilor din Ferentari. Identificând nevoia femeilor sărace din Ferentari de programe de consiliere, de susținere în educația copiilor, de găsire a unui loc de muncă, a fost conturat proiectul Centrului de Consiliere. Femeile din comunitate participă la sesiuni de consiliere individuală, de grup, sunt ajutate în participarea la cursuri de formare și mai apoi la obținerea unui loc de muncă. Temele abordate în cadrul sesiunilor sunt legate de creșterea copiilor, prevenirea traficului de ființe umane, alegerea unei cariere, relațiile bune în familie și alte teme de interes pentru grupul țintă. În cadrul Centrului de Informare și Consiliere, femeile pot participa la cursurile de croitorie ținute de un specialist. Ele învață să croiască, să își repare hainele, să producă diverse obiecte care, mai apoi, sunt vândute în diferite companii, iar cu banii obținuți astfel femeile pot susține mai ușor cheltuielile familiei. Pe durata derulării acestui proiect, în fiecare an au participat la consiliere peste 40 de beneficiari, la clubul de croitorie 50 de beneficiari, iar 14 femei au participat la cursuri de calificare, reușind mai apoi să se angajeze.